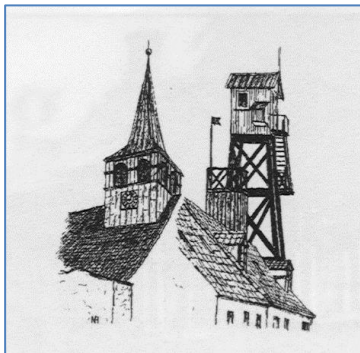

Kikkenborgen

Maj 2015

*Medlemsblad for Dragør Lokalhistoriske Forening
og nyt fra Dragør Lokalarkiv*

DLF's logo er tegnet af Niels Febber Andersen. Lokalarkivets kikkenborg er fotograferet af Jørgen D. Petersen.

”Kikkenborgeren” er et fælles blad for Dragør Lokalhistoriske Forening og Dragør Lokalarkiv. Bladet udsendes til DLF's medlemmer og uddeles til alle interesserede fra Lokalarkivet og bibliotekerne. Bladet bliver også lagt på Lokalarkivets og DLF's hjemmesider.

Forsidebilledet: Den 4. juni 1915 fyldte Anna Hansine Edvardine Schandorph fra Chr. Mølstedsgade i Dragør 25 år. Dagen efter underskrev kongen den nye grundlov, der gav kvinder valgret og dermed havde Anna retten til at stemme ved Folketingsvalg. Retten kunne hun dog først bruge ved valget i 1920, for valgretsaldere blev i de følgende år sænket gradvist fra 30 til 25 år.

Dragør Lokalhistoriske Forening

www.dragoer-lokalhistorie.dk

Email: info@dragoer-lokalhistorie.dk

Næstformand: Claus Ehlers, Schoutgården 41, 2791 Dragør. Tlf: 32 53 32 23.

Sekretær: Dines Bogø, Ulpilsager 57, 2791 Dragør. Tlf. 32 53 11 53 / 20 85 11 53.

Kasserer: Leise Hansen, Krudttårnsvej 143, 2., 2791 Dragør. Tlf. 28 96 91 37.

Kontakt vedr. medlemskab: Irene F. Larsen, Drogdensvej 2, 2791 Dragør.
Tlf. 32 53 23 32.

Dragør Lokalarkiv

www.dragoer.dk/lokalarkivet

Stationsvej 5, 2791 Dragør. Tlf. 32 89 03 29. Email: lokalarkivet@dragoer.dk

Åbningstider: Tirsdag 13.00 – 17.00 Torsdag 10.00 – 17.00 samt efter aftale.

Se også den lokalhistoriske side på Facebook: www.facebook.com/kikkenborgeren.

Kvindernes kommunale valgret

Med Danmark Riges Grundlov af 5. juni 1849 var én af de store ændringer i de civile og sociale rettigheder den såkaldte 'Husbondevalgret', som gav følgende privilegier:

§ 35: Valgret til folkethinget har enhver uberygtet Mand, som har indfødsret, naar han har fyldt sit 30te Aar, medmindre han:

- a) uden at have egen Huusstand staaer i privat Tjenesteforhold;
- b) nyder eller har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, som ikke er enten eftergivet eller tilbagebetalt
- c) er ude af Raadigheden over sit bo.

Til gengæld havde de såkaldte syv "F-er" (Fruentimmere, Fjolser, Fanger, Fattige, Fallenter, Fremmede og Folkehold) endnu ikke opnået samme rettigheder.

Først i begyndelsen af 1900-tallet skete der i mange kommuner en delvis indlemmelse af kvinderne i de politiske beslutningsorganer med valgret til menighedsråd i 1903 (ca. 30 %), til værgeråd i 1905 og til hjælpekasser i 1907 (ca. 40 %).

Kvinderne var således allerede stærkt involverede og engagerede i det lokale social- og kirkepolitiske arbejde, da de endelig erhvervede den kommunale valgret den 20. april 1908: "Enhver uberygtet kvinde, der er fyldt 25 år og enten selv eller hvis man betaler skat i kommunen, samt har haft bopæl i denne det sidste år - har valgret - med mindre vedkommende nyder eller har nydt understøttelse af fattigvæsenet, som ikke enten er eftergivet eller tilbagebetalt m.m."

Ene kvinde blandt seks mænd. Ingeborg Kristoffersen var den første kvinde, der blev valgt til kommunalbestyrelsen i Dragør.

Borgerlisten - Liste C.

Saaftremt De ønsker vor By en Kommunalbestyrelse, der er sig sit Ansvar bevidst, og som vil gøre det mest mulige for vore Handlende, Haandværkere og vore Arbejdsløse, **er det Deres Pligt**, - **uanset Deres politiske Mening og uanset hvilket Parti De saa tilhører** - at møde i Dag Torsdag og sætte Deres X **udfor et af de nedennævnte 6 Navne** paa **Liste C.**

Fuldmægtig, cand. jur. Holger Greisen, - vi hørte ham tale i Grundejerforeningen - kort og klart talte han - »Vi vil bevare vor gamle By - men vi vil samtidig arbejde for Fremgang og Fremskridt for vor By.«

Grosserer A. Laursen, - mange kender ham som Forretningsmand i København, han vil gavne sin By med sin Arbejds-kraft og aabne Blik for alt det ny, der kan fremme vor By og forøge dens Indtægter.

Direktør Aage Reddersen, - er som Forretningsmand kendt med mange Mennesker i København som det var værd at faa til Dragør. Fuld af Begeistring for Dragør, - en kold og klar Hjerne, der vil sætte hele sin Viden og Kunnen ind paa at fremme Byens Interesser.

Viceskoleinspektør S. A. Lund, kom til Byen som Lærer, blev valgt til Viceskoleinspektør, - hans Arbejde i de sidste 4 Aar i Kommunalbestyrelsen og hans Arbejde og Dygtighed som Lærer taler for sig selv. En Mand med alsidig Erfaring, der kun kan være til Gavn at have i Byens Styrelse.

Fru Ingeborg Kristoffersen, hjælpsom og altid villig til at gøre godt for andre, rolig og nøgtern i sin Tale, - det maa være en Æressag for alle Kvinder i Dragør at møde og sætte Deres X ved hendes Navn.

Skibsfører Hans Palm, - ham respekter vi alle - vi er rolig for vor By med ham i Kommunalbestyrelsen, han vil der betyde Sund Fornuft - Erfarenhed - Økonomisk Forsigtighed. En Mand som, uden Snæversyn, baade vil bevare hvad der er godt og være med til at fremme alt hvad der kan gavne og høje vor By.

Valgavis for Borgerlisten i Dragør til kommunalvalget i 1933.

På landsplan lykkedes det 127 kvinder at få lidt over 1% af pladserne i kommunalrådene. Flest i hovedstaden, hvor ti kvinder tegnede sig for hele 17,5 %, mens samtlige jyske sognekommuner med 23 kvinder nåede op på 0,5%.

Dragør, derimod, havde ved kommunalvalget 12. marts 1909 endnu ikke ændret sin gamle styreform, og havde i stedet for en kommunalbestyrelsen stadig det såkaldte *byforstanderskab*. Det resulterede i, at Indenrigsministeriet nedsatte en kommission til revision af Dragør bys vedtægter og den 11. marts 1910 blev der atter udskrevet valg i Dragør - nu med deltagelse af kvinderne. Ingen kvinder blev dog valgt - endsige opstillede.

Heller ikke i de mange følgende år var kvinderne i Dragør at finde på opstillingslisterne. Først den 12. marts 1929 så man en kvinde opstillet for Socialdemokratiet, nemlig husmoder *Ehm Petersen*. Hun fik fire personlige stemmer og blev ikke valgt.

Men ved kommunalvalget i 1933 lykkedes det at få indvalgt en kvinde i Dragør Kommunalbestyrelse, nemlig fru *Ingeborg Kristoffersen*, valgt for Borgerlisten (som var forløberen for Det Konservative Folkeparti). Hun fik hele 74 personlige stemmer og mon ikke følgende udsagn i liste C's valgmateriale har været medvirkende til valget: "Fru Ingeborg Kristoffersen, hjælpsom og altid villig til at gøre godt for andre, rolig nøgtern i sin Tale - det må være en Æressag for alle Kvinder i Dragør at møde og sætte Deres X ved hendes Navn".

Hun blev siddende i de følgende fire valgperioder (til og med 1950) - som eneste kvinde i kommunalbestyrelsen.

Først i 1966 blev kvindelige kandidater atter indvalgt i kommunalbestyrelsen i Dragør, nemlig Husmoder *Dagny Katrine Jensen* (Socialdemokratiet) og fru *Gudrun Gottlieb Hansen* fra de konservative. I 1970 blev Husmoder *Dagny Jensen* og folketingsmedlem *Lene Bro* valgt ind for liste A.

Efter kommunesammenlægningen mellem Dragør og Store Magleby i 1974 var der ved det første valg til den nye, fælles kommunalbestyrelse opstillet ikke mindre end 33 kvinder. Kun tre blev dog valgt ind: To fra de konservative og én fra Liste T (Tværpolitisk Forening). Ved valget i 1978 blev til gengæld seks ud af 12 og i 1981 syv ud af 22 opstillede kvinder valgt ind i kommunalbestyrelsen.

Endelig var *Birgitte Rinhart* fra Liste T i perioden 1994–2000 valgt som Dragørs første kvindelige borgmester.

Også på landsplan kom der til at gå ca. 70 år, før kvinderne for alvor kom til at fylde i byrådsalene. Ved valget i 1981 steg kvindernes andel til 21%. Stigningen fortsatte op gennem 1980'erne for i 1993 at nå sit foreløbige højdepunkt med 27,9%.

Marianne Larson

Socialdemokratiets kvindelige kandidater til kommunalvalget i 1970: Fra venstre: Grethe Pedersen, Viki Mikkelsen, Lene Bro og Dagny Jensen.

I 1966 var det lidt af en sensation, at Tværpolitisk Forening opstillede en kvinde til kommunalvalget. Den lokale avis kaldte hende "en køn overraskelse" og noterede sig, at hun var begavet. Lidt over 25 år senere rykkede en kvinde ind på borgmesterposten som den første i kommunens historie. Jørgen Borgstrøm lykønsker Birgitte Rinhart med valget til borgmester i 1993.

Vejskilte og vejnavne

Til daglig tænker mange sikkert ikke særlig meget over, hvad vores vejnavne betyder. Sådan hedder vejen bare, og det er langt fra sikkert at alle, der bor på en vej med et personnavn egentlig ved, hvem personen var? Hvem var f.eks. *Kai Lippmann*, som Store Magleby kommune i 1954 hædrede med et vejnavn i en ny udstykning ved Lundevej. Ved Dragør Søbad ligger *Batterivej*. Ja, det hedder vejen, fordi her ligger resterne af en skanse fra 1807. Men hvorfor har vi så en *Skansevej* på Dragør Nordstrand? Jo, fordi her lå også en skanse, men den er for længst forsvundet.

Navnene på Nordstrandens veje kan fortælle mange historier. *A.P. Møllers Allé* hed i årene 1973-2002 *Ringbakkevej* – men hvad hed vejen før 1973? På byvandringen den 9. juni får du svaret! Også vejskiltene har deres egen historie. Nå ja, de er bare vejskilte og alle kommuner har hver deres standard. Dragør og Store Magleby havde skiftende udformninger af vejskilte og det pudsige er, at mange af de oprindelige skilte eksisterer endnu og fortæller hver deres historie om en tidsperiode.

Tager man en tur rundt på Nordstranden ser man mange steder helt specielle vejskilte. En særlig udformning. Det er de lokale grundejerforeninger, der vedligeholder, men hvornår blev de første skilte i den udformning opsat? I 1921 blev der stiftet en grundejerforening for den nordligste del af bebyggelsen på

Nordstranden. Formanden, kaptajn *Anton Robdrup*, foreslog i 1923, at man navngav vejene i området, og lod opsætte vejskilte. Navnene skulle være *Nordre Strandvej*, *Nordstrands Allé*, *Gerdsvej*, *Skansevej*, *Rybakkevej* og *Grønnevej*. Store Magleby Kommune skulle dog lige spørges først. Men tilladelsen blev øjensynligt givet, bortset fra at *Grønnevej* blev til *Ryvej* – fordi der allerede var en *Grønnevej* i Dragør. Det ser ud som om, at den kendte Dragør-maler *Christian Mølsted* udformede det lille "logo", der sidder under vejskiltene i Nordstrandens Grundejerforening. I hvert fald er originaltegningen bevaret i Lokalkivet sammen med Mølstedes skitser.

Vejskilte og -navne rejser mange spørgsmål. Vi vil fortælle mere i efterfølgende artikler i Kikkenborgen.

Dines Bogø

Kulturpris

Ved en festlig reception i "Dansehallen" i Hollænderhallen den 20. marts 2015 fik Dines Bogø tildelt Dragør Kommunes Kulturpris 2014. Prisen blev motiveret af formanden for Folkeoplysningsudvalget Pia Osbeck samt af borgmester Eik Dahl Bidstrup inden overrækkelsen. En meget smuk og tung bronzeskulptur af et blomsterløg.

I motiveringen blev fremhævet Dines Bogøs livslange indsats for at dokumentere og fastholde den lokale historie, hvorved han har bidraget til at fastholde væsentlige elementer til gavn ikke blot for kommunens borgere men også for kommende generationer.

Dines Bogø har skrevet i hundredevis af historiske artikler om lokalhistoriske forhold, udgivet bøger og samlet tusindvis af historiske fotos, som i stort omfang er stillet til rådighed for Dragør Lokalkiv. Endvidere er han uhyre flittig som fotograf for at fastholde og dokumentere begivenheder i lokalsamfundet, som han rundhåndet giver borgerne del i.

I særlig grad blev fremhævet den enestående indsats Dines Bogø har udført i forbindelse med fejringen af 100-års jubilæet for Dragør Fort den 28. september 2014, som blev gennemført med stor succes og som en rigtig folkefest.

Dines Bogø takkede for den store hæder og holdt et dejligt foredrag med illustrationer, hvor han causerede over sin tid som Dragørborger.

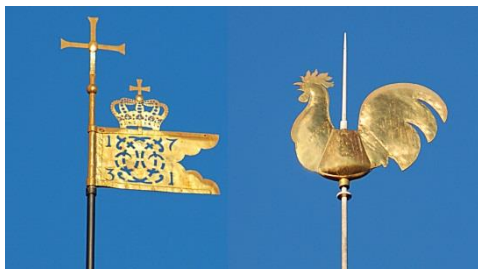
Som en illustration af den store betydning Dines Bogø har haft på lokalsamfundet, så er det anden gang prisen tildeles til Dines Bogø.

Claus Ehlers

Film om kirkerne

Den flittige videogrube i Wiedergårdens Aktivitetshus har lavet en flot film om kirkerne i Dragør og Store Magleby.

Filmen fortæller om kirkernes historie, deres inventar m.m. Tanken med filmen er, at den skal være et minde om kirken for f.eks. dåbsforældre, konfirmander og brudepar. Men den kan bestemt også ses af alle andre. Derfor er den til salg i aktivitetshuset for kun 30 kr. Filmen varer ca. en halv time og er produceret af Erik Gleie, Poul Himmelstrup og Poul H. Rasmussen.

Dines Bogø modtager prisen af formand for Folkeoplysningsudvalget, Pia Osbeck og borgmester Eik Dahl Bidstrup.

Foto: Jan Christiansen.

Turen går til Besættelsestiden

Politikens Forlag har gennem mange år udgivet rejsebøger til rejsemål over hele verden under temaet "Turen går til..." I alt er det blevet til 86 forskellige titler. I serien indgår nu et nyt tema i ændret layout og format. Det er den nye bog "Turen går til Besættelsestidens København".

Her bliver i tekst og fotos gennemgået ca. 200 mindeværdige steder, hvor særlige begivenheder har fundet sted under den tyske besættelse. Endvidere indeholder bogen i alt 28 temaer med interessante informationer i relation til besættelsestiden.

Amager indtager en ikke uvæsentlig plads, hvor både *Luftwaffe*, *Kriegsmarine* og *Gestapo* var stærkt repræsenteret under besættelsen – og ikke mindst på Sydamerger.

Bogens forfattere er fire historikere, og det er deres ambition, at læserne vil blive inspireret til at forstå vor fælles historie og værdsætte de spor, der endnu er tilbage af besættelsestidens København.

Dines Bogø har bidraget til bogen med foto og materiale og væsentlige informationer ligesom bogen "Amager i Krig og Fred" indgår i litteraturlisten.

Bogen er på 264 sider og er en god guide og inspirationskilde for personer med interesse for besættelsestiden.

Claus Ehlers

Maglebyhallen er kendt i Dragør som ridehal, men er i virkeligheden en tysk hangar opført i 1944. Foto: Jørgen D. Petersen.

Byvandring på Dragør Nordstrand

DLF har tidligere arrangeret byvandring på Nordstranden, men *tirsdag den 9. juni kl. 19.00* skal vi helt op i en "fjerneste ende" af kommunen, nemlig i området omkring Skansevej, Ryvej og Rybakkevej.

Vi skal på turen høre om det gamle Drogden Batteri, en tysk FLAK-stilling, Strandstien og den gamle strandlinje, kommunegrænsen, Kystvejen, de gamle sommerhuse, tyske bygninger, Amagerbanens spor i lufthavnen, svinefarmen på Søgård, cementstøberiet, en hundekennel – og sikkert meget, meget mere.

Sommer på Nordstranden i sommerhuset "Ryhus" på Ryvej i den nordligste del af Dragør.

Turens længde er ca. 1½ km. Der bliver serveret en forfriskning undervejs. Mødested er på hjørnet af Nordre Strandvej og Skansevej. Guider er Dines Bogø og Henning Sørensen. Man skal ikke tilmelde sig på forhånd – alle er velkomne.

Byvandring i Sundbyøster

På Amagers nordøstlige del sker der i disse år store forandringer. Gamle industriområder forvandles til moderne boligbyggeri og hastigt slettes sporene af det københavnske randområde, som Sundbyøster var en gang. Men rundt omkring kan man stadig finde huse, der er op til 150 år gamle. En del af fabrikanterne i Sundbyerne boede i Dragør og takket være Amagerbanen, kunne dragør'erne pendle til arbejdspladser på Amagers nordlige del.

Dragør Lokalhistoriske Forening inviterer *søndag den 30. august kl. 13.00* til en byvandring i Sundbyøster, hvor lokalarkivar Henning Sørensen er guide. Vi skal se på gamle fabriksmiljøer og moderne arkitektur. Turen følger bl.a. Amagerbanens spor, hvor skinnerne enkelte steder ligger der endnu, besøge stedet hvor udtrykket "Amager Halshug" kommer fra og høre historien om, hvordan amagerne udnyttede indholdet i de københavnske latriner.

Turen er på ca. fem kilometer men der er en pause undervejs, hvor Dragør Lokalhistoriske Forening giver kaffen. Af hensyn til serveringen er tilmelding til turen nødvendig på info@dragoer-lokalthistorie.dk eller på tlf. 32 89 03 29.

Start og slut: Lergravsparken metrostation.

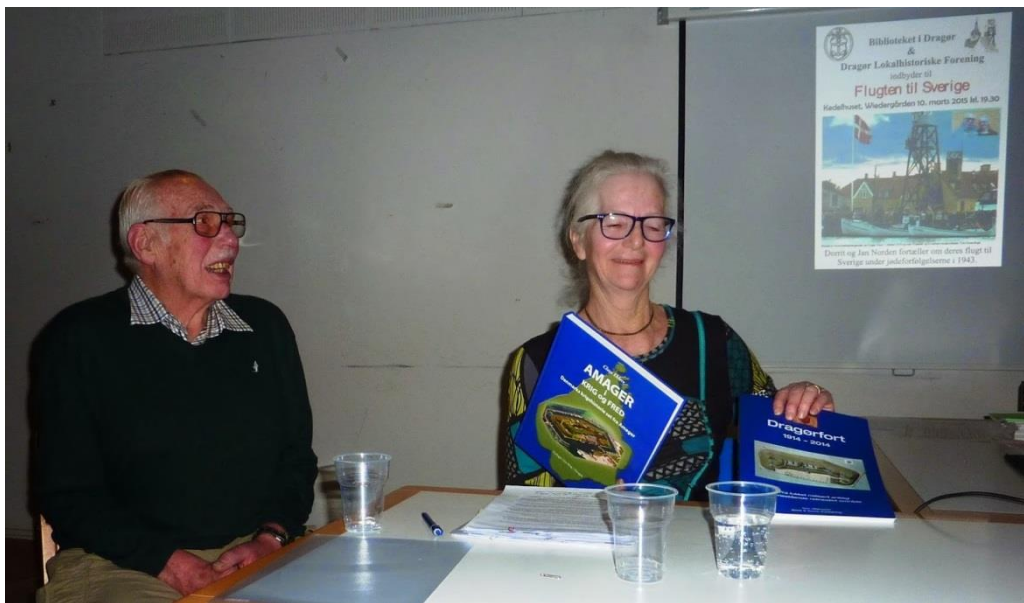
Generalforsamling og foredrag i DLF

Den 10. marts holdt Dragør Lokalhistoriske Forening sin 20. generalforsamling. De opstillede bestyrelsesmedlemmer blev genvalgt, og *Lis Klynge* blev valgt til suppleant for bestyrelsen. Til gengæld overtog den tidligere suppleant, *Else Lykke Madsen*, posten som revisor. Kontingentet er uændret 100 kr. for enkeltpersoner, og 150 kr. for familier.

Efter generalforsamlingen holdt ægteparret Dorrit og Jan Norden foredrag om deres flugt til Sverige i 1943. Jan Norden fortalte om tiden omkring oktoberdagene i 1943, hvor han blev sendt over Øresund med en seddel om halsen. Herpå stod navnet på en af familiens bekendte i Halmstad, som Jan og hans bror skulle bo hos. Først senere kom forældrene også til Sverige. Transporten til Sverige foregik fra Dragør Havn, og sandsynligvis med kutteren "Elisabeth". Den tilhører i dag Museum Amager, og er den eneste bevarede fiskerbåd i Danmark, der sejlede jøder fra Danmark til Sverige under Besættelsen.

Dorrit Norden (født Melchior) fortalte efterfølgende om dengang hun med sine forældre måtte flygte til Sverige fra Vedbæk og om de 1½ år i Sverige.

En fyldt sal i Kedelhuset på Wiedergården overværede foredraget, der var illustreret med mange fotos.

Jan og Dorrit Norden. Foto: Dines Bogø.

Mindeord

Som læserne vil bemærke, står Kurt Mathisen ikke længere på bladets side 2 som formand for Dragør Lokalhistoriske Forening og Kikkenborgens ansvarshavende redaktør. Kurt døde den 2. maj efter lang tids sygdom.

Både for DLF og Lokalarkivet efterlader Kurts død et stort tomrum. Han var dybt engageret i det lokalhistoriske arbejde og lagde mange kræfter i at få det til at blomstre. Drevet af sin egen nysgerrighed på historien omkring sig, men også trangen til at dele den med andre.

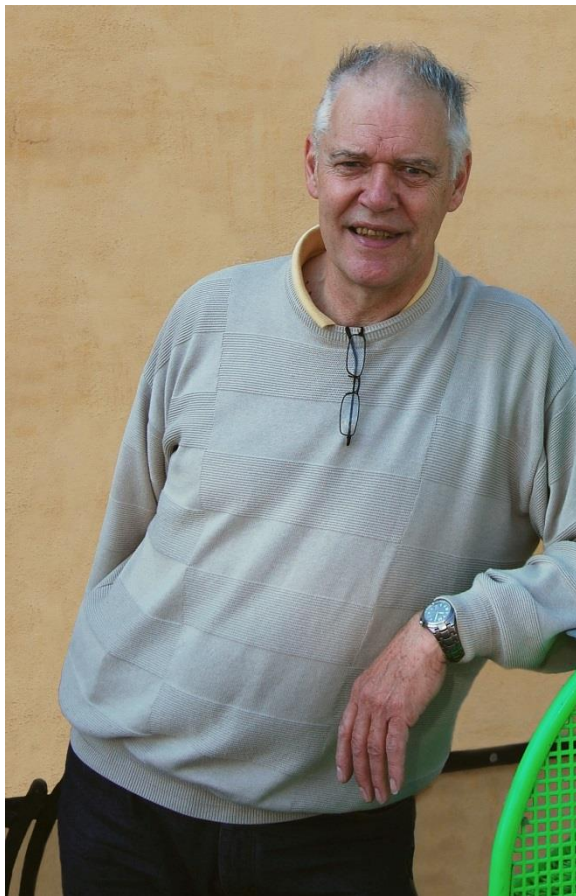
Han var med til at stifte Dragør Lokalhistoriske Forening i 1995 og blev dens formand lige fra starten. Efter 20 år på posten bliver han svær at erstatte.

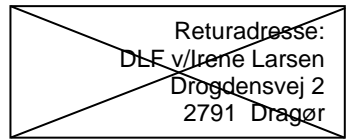
Kurt var den ene af DLF's repræsentanter i Lokalarkivrådet, hvor han ofte skar igennem og gav udtryk for sin egen holdning. Men samtidig respekterede han, at andre kunne mene noget andet. Hans ærinde var altid at få tingene til at lykkes og nå et resultat, som alle kunne stå inde for.

Kurt Mathisen havde mange tillidsposter, men han var først og fremmest manden, der altid var klar til at hjælpe til. Da Lokalarkivet sidste år manglede en rundviser på Kongelundsfortet, spurgte vi Kurt, om han kunne. Han forstod lynhurtigt, at han var manden, der kunne hjælpe, og sagde øjeblikkeligt ja til opgaven uden forbehold. Det var sådan, vi kendte ham, og hans entusiasme og beredvillighed vil vi savne.

Æret være Kurts minde.

Henning Sørensen

Kommende arrangementer

Tirsdag den 9. juni kl. 19.00 – 21.00

Byvandring på Dragør Nordstrand

Mødested: Nordre Strandvej/Skansevej.

Se omtale inde i bladet.

Alle er velkommen – tilmelding ikke nødvendig.

Lørdag den 25. juli kl. 11.00 – 17.00

Lodsens Dag

Danmarks Lodsmuseums frivillige rykker ud på havnepladsen og laver aktiviteter for børn og voksne.

Søndag den 30. august kl. 13.00 – 16.00

Byvandring i Sundbyøster

Mødested: Lergravsparken metrostation.

Se omtale inde i bladet.

Alle er velkommen, men turen er fortrinsvis for medlemmer af Dragør Lokalhistoriske Forening. Tilmelding nødvendig til info@dragoer-lokalhistorie.dk eller på Dragør Lokalarkiv: 32 89 03 29.

Hele sommeren

Dragørs "Skagensmaler"

Særudstilling på Dragør Museum om maleren Christian Mølsted.

Hele sommeren

Udstilling af historiske søkort

Danmarks Lodsmuseum.

**Næste nummer af Kikkenborgen udkommer
omkring 1. september**